АРХИВНА НАХОДКА • „РИЛСКИ ШЕПОТ“

„Учител и ученик“ – гласът на един самоковски осмокласник от 1925 година

Преди повече от век един ученик от Американските гимназии в Самоков пише за уважението, възпитанието и правото на младия човек да бъде чут. Думите му са публикувани на първа страница на вестник „Рилски шепот“.

Понякога най-ценните свидетелства за миналото не се намират в официалните документи, а в думите на хората, които са били част от него. Такава находка е статията „Учител и ученик“, публикувана на първа страница на вестник „Рилски шепот“ през януари 1925 година.

Вестникът е издание на учащите се при Американските гимназии в Самоков. Авторът на текста не разкрива името си. Подписва се само като „Осмокласник“. И макар да не знаем кой стои зад тези редове, неговата позиция е достатъчно ясна, за да привлече вниманието ни и днес.

Училището – повече от място за знания

В статията младият автор разсъждава върху отношенията между учителя и ученика. Според него училището е институция, която подготвя младите хора за живота, а в тази задача участват две еднакво важни страни – учителят и ученикът.

Той определя учителя като възпитател, чиято задача е не просто да предава знания, а да помага на ученика да изгражда характер, да развива способностите си и да се превръща в добър гражданин.

Но авторът не идеализира безусловно отношенията в училището. Той открито говори за проблемите, за неразбирането и за случаите, когато авторитетът на учителя се превръща в средство за налагане на власт.

Срещу насилието – в защита на уважението

Една от най-силните теми в текста е противопоставянето на насилието като възпитателен метод. Осмокласникът поставя под съмнение разбирането, че учителят има право да се отнася произволно към ученика, само защото заема по-висока позиция в училищната йерархия.

Той настоява, че отношенията между учител и ученик трябва да се основават на взаимно уважение и човечност. За него истинското възпитание не може да бъде постигнато чрез страх и принуда.

В статията четем:

> „Пътятъ на ненасилието, пътятъ или принципътъ на любовьта.“

Авторът формулира и своята представа за новото училище:

> „Новото време иска и ново училище, нови отношения между учитель и ученикъ, отношения основани върху принципа на ненасилието — на любовьта!“

Сред запомнящите се мисли е и краткото изречение:

> „Всяка идея има и своитѣ борци-герои.“

27 декември 1924 година – денят, който остава в паметта на учениците

Най-интригуващият момент в публикацията е в нейния заключителен абзац. Авторът посочва 27 декември 1924 г. като дата, на която ученичеството в Американските училища в Самоков се среща лице в лице с борбата между два принципа – на насилието и на любовта.

Според него принципът на любовта надделява, при това „мимо волята на учители и ученици“. Това кратко свидетелство насочва към конкретно събитие от училищния живот, оставило силно впечатление сред учениците. Какво точно се е случило на тази дата, текстът не разкрива подробно. Самият автор го използва като повод за по-широк размисъл.

Един неизвестен автор, чиито думи са достигнали до нас

Публикуването на този текст на първа страница е любопитен детайл само по себе си. То показва, че ученическото издание е давало пространство на младите хора не само да споделят новини и литературни опити, но и да изразяват позиция по важни обществени и образователни въпроси.

Не знаем името на осмокласника. Не знаем какъв път е извървял след училищните години. Но неговите мисли са съхранени в страниците на „Рилски шепот“ и днес ни позволяват да надникнем в духовния свят на учениците от Самоков през 20-те години на XX век.

Този текст ни напомня, че историята на едно училище не се състои само от неговите учители, директори и официални събития. Тя се състои и от гласовете на учениците – понякога неизвестни, но достатъчно смели, за да оставят следа.

Из архивите на Общинска библиотека „Паисий Хилендарски“ – Самоков

Източник: В. „Рилски шепот“, орган на учащите се при Американските гимназии – Самоков, година IV, януари 1925 г., брой 5, първа страница. Статия „Учител и ученик“, подписана от „Осмокласник“.

Цитатите са възпроизведени в правопис, следващ оригиналното издание, според предоставените архивни снимки.